

Remzi Pêşeng*

Şêx Rıza Talabani en önde gelen Kürt şairlerindedir. Şiirlerini Kürtçe, Farsça, Türkçe, Arapça yazan Şêx Talabani, Kerküklü'dür. Kürtçe olarak yazdığı bir şiirde Kerküklü olduğundan söz etmektedir. Şiirinde İran ve Osmanlılar tarafından yönetilmeden önce Kürt Baban Emirliğinden geçirdiği çocukluğunu dile getirir. 25 yaşında İstanbul'a gelir. Yolculuğu sırasında Kürt tasavvuf'unun önemli Âlimlerinden Şêx Nureddin Birifkani'nin mezarını da ziyaret eder. Mezarının başında uzun bir şiir okur. Şiirde Kerkük'ün de bir parçası olan Şehrezor'dan Kürtlerin o zaman Türkiye'ye verdikleri isim "Roma ülkesini" ziyaret etmek için nasıl geldiğini anlatır. 1879 da Osmanlı Şehrezor vilayetini Musul'a dâhil ettiği zaman Şêx Rıza üzüntüsünü ve hayal kırıklığını Türkçe olarak yazdığı şiirde dile getiriyor. Musul'un şimdi onların vilayetinin merkezi haline geldiğini Nefi efendi'nin vali olduğunu söylüyordu. "Musul oldu şehir merkezi Nefi efendi de onun valisi, zavallı halk şu başına gelene bak, keder içinde mezara gir artık." Bununla beraber, Şemsettin Sami 1886 da yazdığı "Kamus ul Alam" da Kerkük maddesi şu şekildedir. "Kerkük, Kürdistan'ın Musul vilayeti içinde yer alır. Musul şehrinin 160 kilometre güneydoğusundadır. Edhem Vadisi bilinen geniş bir vadiye yakın bir birine paralel tepelerin ortasında kurulmuştur. Şehrezor vilayetinin merkezi bir kenttir." Üçte ikisi Kürt, kalanı ise, Türkmen, Arap ve diğer milletlerdendir. 760 Yahudi, 460 Keldani de şehirde yaşar" demektedir.

Osmanlı yönetimi altında Türkmen aileler şehre yerleşmeleri konusunda teşvik edilmiş. Osmanlı yöneticileri tarafından kendilerine ayrıcalıklı anlaşmalar sağlanmıştır. Vali veya diğer önemli konumlar onlara verilmiştir. Türkmenlerin varlığı Osmanlı kültürünün yayılmasına sebep olduğu gibi Osmanlıya askeri kaynaktan destek olmuşlardır. Tüm bunlara karşı Kerkük kendine özgü Kürt karakteri içinde kalmayı başarmıştır.

Kerkük'ün askeri açıdan Stratejik öne-

Kerkük ve Türkiye siyaseti -6

Seyda Mustafa Barzani ile yapılan röportaj

mi Bağdat'la olan ilişkisidir. Siyasi ve askeri açıdan Kerkük'ü geçerek Bağdat'a ulaşmak hemen hemen imkânsızdır. ABD'nin Bağdatla ilgili askeri planından Ruslar sayesinde haberdar olan Irak ordusu ilk önce Kerkük'ü savunması ve kalkan oluşturması, Kerkük'ün sadece ekonomik değil askeri açıdan da önemini göstermektedir. Bağdat'a gidecek olan ağır askeri araçlar için en elverişli yol Kerkük-Bağdat yoludur. Diğer kısımda kalan yolar ise dağlık ve engebelidir. Dolayısıyla Kerkük'ün düşüşü Bağdat'ın düşüşüdür.

Kerkük'ün kimliği hakkında çok fazla şey söyledik sanırım. Ama şimdiki durumu anlamak için yapılacak şey geçmişte Kerkük'ün etnik yapısını nasıl olduğunu incelemektir. Geçmişten buyana yapılan değişimler, uluslar arası hukukun da nasıl çiğnendiğinde göstermekti. Kerkük'ün bir Kürdistan şehri olması ve Kürtlere uygulanan politikalar sonucunda bugünkü ortama ulaşıldı. Eğer Kerkük üzerine yoğunlaşacak olursak ve geçmişle şimdiki karşılaştırmada Kerkük'ü bir model olarak kullanacaksak, ilgi odağımız geçmişte olduğu gibi bugün de ortada duran Arap ve Türkler üzerinde yoğunlaşmalıyız. Kerkük, Kürdistan için iyi bir model olarak karşımızda durmaktadır.

Son yıllarda Arapların Kerkük'te bulunan Türkmenlere karşı yürüttüğü politikalar konusunda hiçbir şey söylememiş olan Türk yönetimi, şimdi onları korumak için Kürdistan'ı işgal edebileceği tehdidinde bulunuyor.

Ama her şeyden önce Türk tarafın şunu bilmesi lazım ki, Kürtler 1920'nin İngilizlerin oluşturduğu Irak devletine karşı mücadele etmiştir. Kürtlerin elinde güçlü kartlar var ve en güçlü kartlardan biri herkesin, Kürtlerin, geçmişte her zaman kendilerini savunduklarını biliyor olmalarıdır. Şayet istikrarlı bir politika izlenmediği takdirde kısa bir zaman sonra Irak olmayacaktır. Özgür bir Kür-

distan ve alev alev yanan bir Arap devleti ile Türkler baş başa kalacaktır.

Baas yönetimi 4. 500 köyü imha etmiştir. Bu köylerden 4 bini 1991 den sonra inşa edilmeye başlandı. Başçıların yakıp yıktıkları ormanların kırsallarında tek tük filizleşmiş meşe ağaçları yeniden yeşermiştir. Başçıların döneminde çekilen acı-

ları her Kürt iliklerine kadar hissetmektedir.

Alternatif, Kürtlerin kendi topraklarına dönmesi ve hatta düşmanların işgalci ruhsal hastalığına karşı orta doğuda tek müreffeh ve istikrarlı bir yapının kurulmasına girişilmesidir.

ABD'nin, Kürtlerin Kerkük konusunda hassasiyetlerini ve duygularını anlamadıklarını görüyoruz. Bu sorunun zamanla çözülebileceğini sanıyorlar. Ama bu yanlış bir düşüncedir. Bu, Kürtlerin taviz vermeyecekleri bir konudur. Kürtlerin Bağdat'la olan bütün savaşları, Kerkük konusundadır. Bu konuda Bağdat'ın zayıflığını gören Türkler Bağdat'ı güçlendirip sorunu çözümsüzlüğe doğru itmektedir. Kerkük'ün, coğrafik ve Tarihi olarak Kürdistan'ın bir parçası olduğunu, önceki makalelerimizde belgelerle ispatlamıştık.

Kürt halkı Kerkük'ten tehciye uğramıştır. Buna Türk tarafı da ortak. Irak ve Türkiye cephesi İngiliz egemenliği altında Kürtleri topraklarından göçe tabi tutmuştur. Kerkük'ü uluslararası politikaların da öngördüğü bir şekilde Araplaştırma yolunu kullanmışlardır. Kerkük'ü Kürtleştirme politikasının en büyük ayağı da Türklerdir. Bu yöntem ile de Kürtleri ekonomik açıdan olanaksız bırakıp sorunu daha da derinleştirmişlerdir.

Seyda Mustafa Barzani 1970 yılında Saddam ile yüz yüze görüşmesinde ve o dönemde siyasi yardımcılığını yapan Dr. Mahmud Osman'ın huzurunda, Kürdistan halkının Kerkük konusundaki görüşlerinde hiçbir muğlaklık olmayan bir şekilde şöyle söylemiştir. "Kerkük bir Kürt şehridir. Orada sadece iki Kürt kalsa bile Kerkük bir Kürt şehri olmaya devam edecektir. Kerkük her zaman Kürdistan'ın bir parçası olacaktır. Çok sayıdaki tarihçe coğrafik belgenin de açıkça gösterdiği gibi, İstanbul ne şekilde Türk şehri ise Bağdat ne şekilde bir Arap şehri ve Berlin bir Alman şehriyse, Kerkük de o şekilde bir Kürt şehridir. Türkmenlerden Asurilerden ve Araplardan oluşan ayrı bir toplumun varlığı gerçeği değiştirmez.

Benim tüm Kürdistan yurtseverlerinden ricam, Dicle'nin başını tutan zalimin Kürdistan'a karşı Özellikle Kerkük şehrine karşı sürdürdüğü soykırım politikaları ve bu konudaki kötü emelleri üzerinde yoğunlaşmalarıdır."

Seyda Mustafa Barzani ile yapılan Röportaj ve Kerkük

Bu röportaj 1970 te Kayhan Sağlamer tarafından yapılmıştır. Belgelerle Türk Tarih Dergisinin 37 sayısında yayınlanmıştır. Bu röportajı sizinle paylaşmak istiyorum.

Giriş:

"Parti Parti Parti Kürdistan"

Biji, Biji Mustafa Barzani:

Burası kuzeydoğu Irak'ta, yükseklikleri 3. 500 metreye varıp aşan sarp tepelerden birinin eteğinde kurulu Hacı Ümran adlı 250 haneli, oldukça gelişmiş bir Kürt köyü. Kürtlerin efsaneleştirdikleri lider, Molla Mustafa Barzani'nin konaklama yeri. İran sınırı 200 metre ötede, takvimler 20 Temmuz 1970'i saatler de 18'i gösteriyor. Barzani'yi beklerken, köyü dolaşıp milli kıyafetlere bürünmüş sakinleriyle tercümanım aracılığıyla yarenlik ediyor. Resimler çekiyorum. Yedi den yetmiş tepeden tırnağa silahlı ama dost, candan insanlar. 10 yıllık kıyasıya iç Savaşın sonra 11 Martta Bağdat'taki Arap iktidardan koparmayı başardıkları muhtariyetin zafer sarhoşluğundan hala kurtulamamışlar. Hepsinin ağzında yukarıdaki türkü. Birinci mısra Barzani'nin "Kürdistan Demokrat Partisi" ni ifade ediyor. İkinci mısra "Biji" sözcüğü de, "Yaşasın" anlamında.

Barzani ile görüşe bilmek için yığınla engeli aşmam ve kuzey Irak'ın konuksever olmayan arazisindeki yalakavi bozuk asfaltlarda otomobile geceli gündüzlü 48 saat dolaşmam gerekti. Ama yorgunluğuma değdi. Eskiden fiziki haritalarla kuzey Irak'taki Kürt bölgesinin koyu kahve rengine bakar, " ayol Barzani Allah'ın dağı taşı için boş yere kan döküyor. Gözü pet-

rolde, Kerkük- Musul petrolleri olmasa burası kendi yağı ile kavruyla bileceği ekonomik bir düzeye ulaşamaz". Diye düşünürdüm. Yanılmışım. O bulutları delen sarp tepelerin arası, başta tütün ve pamuk, her çeşit sebze ve meyvenin yetiştirildiği yaylalar, büyük ve küçük zap ile kollarının suladığı mümbit yemyeşil vadilerle

dolu. Kısacası uğruna savaşılmaya değer topraklar. Böylesine çetin bir arazide, düzenli kuvvetlerin gerillaların üstesinden gelmesinin güçlüğü de anladım ve Irak ordusunu aşağılamaktan vaz geçtim. Devam edecek.

araştırmacı-Yazar

Alternatif, Kürtlerin kendi topraklarına dönmesi ve hatta düşmanların işgalci ruhsal hastalığına karşı orta doğuda tek müreffeh ve istikrarlı bir yapının kurulmasına girişilmesidir.

"Kerkük bir Kürt şehridir. Orada sadece iki Kürt kalsa bile Kerkük bir Kürt şehri olmaya devam edecektir. Kerkük her zaman Kürdistan'ın bir parçası olacaktır.